

ITEM No. 12470/52

HUNGARY

ARMED FORCES
BORDER ZONES
MORALE & GENERAL MOOD

M.J.
26 Sep
I. 8055

Experiences Of An AV-Border Guard From His Call-Up
To Service Until His Escape.

SOURCE MUNICH: A 24 -year- old AV border guard who was on active duty since 2 May 1950. From 6 September 1950 until 6 April 1952, when he fled Hungary, he served with the border police in PORNÓAPÁTI /komitát Vas/. On 1. August he arrived in Germany via DEUTSCH-SCHÜTZEN, BURCAU, FORSTENFELD, GRAZ, SALZBURG, HALLAIN, BERCHTESGADEN. This report is based solely on his own experiences and observations.

DATE OF OBSERVATIONS: From 12 May 1949 until 6 April 1952.

* * *

" 1949 május elején kaptam meg postán a sorozócédulát, azzal, hogy 12-én reggel 8 órára jelenjek meg a BUDAPEST-i Kilián György laktanyában. A kitűzött napon mintegy 190-en jelentünk meg a sorozóbizottság előtt, valamennyien 1928-asok. Először személyi adatainkat vették fel tüzetesen és különösen nagy súlyt helyeztek személyünk és hozzátartozóink társadalmi életének és politikai hovatartozásának megállapítására... Végül feltették a kérdést, hogy amennyiben beválunk milyen fegyvernemnél szeretnénk szolgálni. Részemről az ejtőernyős csapatokat jelöltem meg, a többiek nagyrészt inkább a műszaki csapatokhoz törekedtek. Érdekes volt megfigyelni, hogy a határőrséghez senki sem mert magát kérni. Ennek oka az volt, miként ez a társaimmal folytatott beszélgetésekből kitűnt, hogy egyrészt iktóztak az akkoriban "államvédelmi" alakított határőrségtől, másrészt pedig attól tartottak, ha idekérlik magukat, gyanú-

/more/

HUNGARY

/cont'd/

1.

sakká válnak és kisütik róluk, hogy szökési tervet forgatnak a fejükben.

Az adatfelvételt orvosi vizsgálat követte, mely igen felületesen zajlott le. Csak az nem vált be katonának, akinek valami feltűnő testi fogyatékosága volt. Az orvosi vizsga után egy nagy teremben gyűjtöttek össze bennünket, ahol először a sorozó bizottság elnöke egy őrnagy /NU/ intézett beszédet hozzánk. Beszédének lényege az elmúlt rendszer gyalázása, a Szovjetunió, a vörös hadsereg és a népi demokrácia dicsőítése volt. Utána két Kossuth-akadémikus /NU/ lépett fel a dobogóra és bejelentették, hogy a néphadsereg tagjainak életéről, valamint feladataikról tartanak előadást. A tisztjelöltek kijelentették azt is, hogy előadásukat vitaszerűen kívánják megtartani, ne rejtse senki véka alá a véleményét, hanem szóljanak hozzá bátran, katonásan az előadottakhoz. Az előadás alapját az a tétel képezte, hogy a Szovjetunió és a népi demokráciák katonai ereje állandóan növekszik, míg a nyugati "imperialisták" erejét a saját belső népi ellenállásuk semmisíti meg. Erre példaként felhozták, az akkoriban már huzamasabb ideje tartó franciaországi bányász sztrájkot és úgy állították be a sztrájkoló bányászokat, mintha azok a saját kezdeményezésükből és erejükből sztrájkolnának. Ennél a megállapításnál az egyik besorozott, mint később megtudtam egy CSEPEL-i ifjúnok /NU/ közbeszólt: "Könnyű úgy sztrájkolni, hogy az oroszok fizetik őket!" Pár pillanatnyi néma vsend után az egyik Kossuthista megkérdezte, hogy "Hogyan tudja maga azt?". Mire a vakmerő közbeszóló, igazi kültel. zsargonban így válaszolt: "Azt hiszik, hogy mi melósok bedülünk az ilyen süket dumának?" "Mi sem estünk a fejünkre!". Az incidens azzal végződött, hogy az egyik tiszt elment a készütségért, a bátor "hozzászólót" letartóztatták és kivezették a teremből.

Az előadók a "vitaelőadást" gyors ütemben befejezték és kihajtottak bennünket a lakatya udvarára, ahol sor került az ujonceskü letételére. A három szakaszból álló népidemokratikus esküszöveget az őrnagy olvasta fel; az ujoncok nagyon kedvetlenül és érthetetlenül a fogaik között mormoltak utána valamit, aminek értelmét sehogysem lehetett kivenni. A sorozás ezzel déli egy órakor véget is ért és azzal bocsátottak utnak bennünket, hogy össze

/more/

HUNGARY

/cont'd/

2.

"várhatjuk a katonai behívónkat.

Ebben az időben a szabómesterséget tanultam. Tanoncidőm csak 1950 márciusában járt volna le, így megpróbáltam tanulás címén halasztást szerezni. Ez külső támogatás nélkül nem ment, mivel a népi demokráciában talán még inkább virágzik a protekció, mint bármikor korábban. Szerencsére a főnökömnek volt egy jó ismerős vevője, aki mint népi demokratikus ezredes szolgált a Honvédelmi Minisztériumban és az kieszközölte számomra a halasztást.

1950 márcusában sikeresen fel is szabadultam a szakmámban, április 24-én hozta ki a postás a behívót, mely szerint 1950 május 2-re kellett KŐSZEG-re az Államvédelmi határőrséghez bevonulnom. Az előkészületek nem sok időt igényeltek, a katonaládába mindössze csak tisztálkodási szereket, meg egy váltás fehérneműt vihettem magammal. Május 1-én este kissé boros hangulatban szálltam be az éjszakai SZOMBATHELY-i személyvonatba. Nem tagadom, örültem, hogy a határőrséghez soroztak be, gondoltam, ha rosszra fordul a helyzet, könnyebb alkalmam lesz a szökésre. A bevonulók részére nem voltak külön kocsik kijelölve, a polgári utasokkal elkeveredve, szabadon utazhattunk, de csak SZOMBATHELY-ig. SZOMBATHELY-en mindnyájunknak ki kellett szállni a vonatból, itt már vagy egy tucat szolgálati fegyverrel ellátott ÁV határőr altiszt és tisztes várt ránk egy alhadnagy /NU/ vezetésével. A peronon felsorakoztattak bennünket, de ez elég nehezen ment, mert az újoncok jó része alaposan felöntött a berukkolás kétes örömeire a garatra. Az első fogadtatás nem volt valami barátságos, keményen, majdnem gorombán bántak velünk és fenyegettek, hogy csak öltözzünk be, majd ellátják a bajunkat.

SZOMBATHELY-től KŐSZEG-ig külön kocsikban tettük meg az utat és zárt alakulatban mentünk végig a városban a Juroscih várban lévő laktanyáig. Ládáinkat és két holtrészeg újonctársunkat szekereken hozták utánunk. A laktanyában először reggelit kaptunk, majd újabb orvosi vizsgálatnak vetettek minket alá. Ez már szigorubb volt mint a sorozáskor, de mindnyájan beváltunk egy kivételével. Ez az egy újonctársunk még akkor is annyira borközi állapotban volt, hogy elkezdett kötekedni a f. hadnagy orvossal /NU/ és mivel az nem akarta elismerni, hogy beteg, tettleg bántalmazta. A garázda újoncot a helyszínen le tartóztatták kétnapi sötétzárkát kapott és utána leszereltették, vissza-

/more/

HUNGARY

/cont'd/

3.

küldték BUDAPEST-re.

Ebéd után felsorakoztattak bennünket és a zászlóalj nevében, annak politikai tisztje SZABÓ Gusztáv százados, üdvözöl bennünket. Beszédében kiemelte, nem véletlen, hogy a dolgozó nép bizalma minket az államvédelmi határőrséghez szőlített, miránk, öntudatos munkásfiatalokra bizta veszélyeztetett nyugati határunk védelmét. Felhívott bennünket, hogy éberen őrizzük a magyar népköztársaság határát és kemény ökölrel sujtsunk le minden diverzánsra, kémre, reakciós disszidensre, bármely irányból is kíséreljék meg annak megsértését.

A következő néhány napon semmi sem történt velünk, céltalanul ódöngtünk a laktanyaudvaron. Május 6-án kaptuk meg egyenruhánkat és fegyverünket, amelyre ezt követően egyenként külön esküt kellett letennünk a zászlóalj politikai tiszt előtt. Az esküszöveg után minden egyes újoncnak még külön egy-két mondatos fogadalmat kellett a saját szavaival mondania az eskü megerősítésére. Ezzel a cirkusszal lettünk, - kommunista ritus szerint - végleg államvédelmi határőrökké.

A kiosztott ruházat egy rend téli és egy rend nyári gyakorlóruhából, 2 rend fehérneműből, három pár kapcából és egy szovjetszabású, felül hasított, halványzöld szegélyű tábori sapjából, u.n. "pilotkából" állott. Fegyverünk 7.62 mm-es lehajtó szuronnyal ellátott szovjet puska volt, meglehetősen elavult állapotban.

KŐSZEG-re az ÁVH-őrzászlóaljhoz velem együtt 230 újonc vonult be egyidejűleg. Valamennyien NAGYBUDAPEST-iek, 98 %-ban iparos, vagy ipari munkás fiatalok a külterületekről CSEPEL-ről, ANGYALFÖLD-ről, ZUGLÓ-ból, KISPEST-ről, ÚJPEST-ről stb. A maradék olyan érettségizettekből állott, akik bevonulásukig aktív DIS. tevékenységet fejtettek ki és pártszempontból teljesen megbízhatóknak bizonyultak.

Beöltözésünk után előljáróink közölték velünk, hogy 140 újoncot közülünk NAGYATÁD-ra fognak továbbítani, mivel KŐSZEG-en nincsen elég hely a kiképzésre. Én is a NAGYATÁD-i csoportba kerültem és társaimmal együtt 1950 május 8-án indultunk utnak. Szerelvényünk 5 fedett teherkocsiból állott, három a legénység részére, 1 ko-

/more/

HUNGARY

/cont'd/

4.

csiban felszerelésünk, ládáink, 1 kocsiban pedig lőszerkészletünk volt elhelyezve.

NAGYATÁD-on az új határórlaktanyában helyeztek el bennünket. Allaktanya 1950 májusában még nem volt teljesen készen, vakolási és szerelési munkálatokat végeztek rajta. Igazi népidemokrata rohammunkával készült, papírvékony falakkal rosszu záró ajtókkal, ablakokkal, úgy, hogy az eső állandóan becsurgott a termekbe. A laktanya NAGYATÁD szélétől mintegy 1 km. távolságra feküdt a TARANY felé vezető országot jobboldalán, kerítése az uttal párhuzamosan haladt, attól mintegy 10 méter távolságra. NAGYATÁD-on a határőrség létszáma igen rős volt abban az időben. Az ott állomásozó zászlóaljon kívül a mi kiképező századunk létszáma kb. 480 főt tett ki. Ez a szokatlanul magalétszámu század 11, illetve 1950 június 2-től 12 szakaszból állott, amiből hármat a KÖSZEG-i ujoncok tettek ki. A NAGYATÁD-ra behívott ujoncok kiképzésük után a magyar-jugoszláv határszakasz őrzésére lettek beosztva. Érdekes ellentét volt megállapítható a nyugati határra besoztott KÖSZEG-i és a NAGYATÁD-i ujoncok között. Míg a magyar-osztrák határ őrségét kizárólag az iparos és ipari munkásság politikailag képzetesebb rétegéből választják ki, addig a magyar-jugoszláv határvonal őrzését kb. 90 %-ban tiszántuli, igen alacsony képzettségű földmunkás fiatalokra bizzák, akiknél nem fontos az ideológiai képzettség, fő csak az, hogy jó verekedők legyenek. Az ujonckiképzés négy hónapig 1950 szeptember hó 1-ig tartott. A napi rend kis eltéréssel minden nap ugyanaz volt, a kiképzés tartama alatt a közösségbe eltávozást nem kaphattunk. Egy átlagos kiképzési nap az alábbi rend szerint zajlott le:

Ébresztő reggel 5 órakor, 15 perc csukló, utána reggel 6-ig szobarend, mosakodás, reggeli, szemle. A reggeli kb. 6- 1/2 7-ig tartott, utána rövid előkészület az elméleti oktatásra, mely kizárólag ideológiai anyagból történt és reggel 7-9-ig tartott. A gyakorlati kiképzés 9-15 óra között folyt le a laktanya valamelyik közeli gyakorlóterén. /Összesen négy gyakorló és lötere van a laktanyának, melyek attól kb. 2-4 km. távolságra szétszórta fekszenek./ Bevonulás után negyedórát kaptunk a szerevénytisztításra, majd az ebédszünet következett, mely 4 óráig tartott. Délután 4-től este 1/2 7-ig elméleti katonai kiképzésen

/more/

HUNGARY

/cont'd/

5.

kellett résztvennünk, majd létszámenőrzés következett és 7 órakor volt a vacsora, mely kb. jó 1/2 óráig tartott. Utána visszatérhettünk a hálótermekbe és takarodóig, akinek nem kellett a szobát, folyósót, vagy W.C-t takarítani szabad foglalkozással /tanulás, levélírás, ruha- és szerelvénytisztítás vagy javítás stb./ tölthette az idejét. Este 1/2 9-kor kezdődött az esti szemle, parancskihirdetés és postakiosztás, majd 9-kor fujták a takarodót.

Az ideológiai kiképzést az ujoncszázadnál KOVÁCS Dénes alhadnagy, politikai tiszt irányította. Körülbelül most 29 éves, 185 cm. magas, hajlott testtartású, sovány, szőke férfi, aki 1945 előtt mint továbbszolgáló szakaszvezető szolgált a hadseregben. Az ujoncokhoz nem volt különösebben rosszindulatú, a katonás magatartást többre tartotta mint a politikai tudást. Havonta csak egyszer tartott előadást az egész ujoncszázadnak, az egyes szakaszok napi oktatását különben olyan ujoncok végezték KOVÁCS alhadnagy ellenőrzése és irányítása alatt, akik mint párttagok vagy tagjelöltek már kellő ideológiai képzettséggel rendelkeztek. Így a mi szakaszunk politikai oktatója FORRAI Árpád ujonctársunk volt, aki mint textilmérnökhallgató vonult be a hadseregbe és mint tagjelölt volt egyetemi DISZ-titkár sokkal nagyobb elméleti tudással rendelkezett az ideológia terén, mint maga a századpolitikai tiszt.

Az elméleti politikai oktatás anyagát havonta szemináriumi füzetek alakjában kaptuk meg, melyekért nem kellett fizetnünk. Az anyag egyes részletének ismertetése, hétfőtől csütörtökig bezárólag tartott, majd a kikérdezés rendszerint a század politikai tiszt jelenlétében, pénteken történt meg. Szombaton csak sajtóismertetés volt, melynek során az előírt heti politikai tananyagot az időszaki események ismertetésével bővítették ki.

A politikai oktatást egy ízben ellenőrizte egy BUDAPEST-ről érkezett törzstisztekből álló bizottság, mely az elért eredmény felett a század politikai tisztnek elismerését fejezte ki, ezt az elismerést nem volt nehéz kivívni, mert a bizottság csupa könnyű dolgot kérdezett, amire még a legbutább falusi ujoncok is meg tudtak felelni.

A gyakorlati kiképzés a rendes gyalogsági anyagon kívül /alaki kiképzés, puskafofások, harcászati, szakaszban való támadás, stb./ főleg a határőri szolgálat elsajátítására törekedett. Így naponta több órán át gyako-

/more/

HUNGARY

/cont'd/

6.

roltuk a különféle járőrmódozatokat, disszidensek vagy kémek elfogásának és ártalmatlannátételének a fogásait, ami persze a valóságban egészen másként megy, mint ott a kiképzésen, ahol ezt minden esetben nagyobb nehézség nélkül lehetett a szökevény szerepre kijelölt ujonctársakkal végrehajtani. Századkötelékben gyakorlatot az ujonckiképzés során mindössze két ízben tartottunk: egyszer júniusban és egyszer júliusban. Mind a két gyakorlat igen megerőltető volt, kb. 40-50 km-t kellett posztóruhában teljes felszereléssel, uttalan utakon menetelnünk, miközben még harcászati feladatokat is kellett megoldanunk. A tisztjeink, - így PÉNTEK Balázs alhadnagy, a szakaszparancsnokunk is /1945 előtt csak tizedesig vitte fel a tüzérségnél/ természetesen lóháton tették meg az utat. Az ujonckiképzés 1950 szeptember 1-vel zárult. A záróvizsgát BODÓ Gyula főhadnagy /volt hivatásos törzsőrmeester/ vezette. A mi három szakaszunkból mindenki eredményesen vizsgázott, így valamennyien visszatérhettünk KÖSZEG-re. A NAGYATAD-iak közül többen megbuktak, ezek nem kerülhettek ki őrszolgálatra, hanem a zászlóaljnál kaptak őrszolgálati beosztást.

KÖSZEG-en 1950 szeptember 6-ig tartózkodtunk, ekkorra megkaptuk az őrsbeosztásunkat és így kerültem én is másik 14 ujonctársammal PORNÓAPÁTI-ba, ahol 19 hónapot szolgáltam. A kiválogatásnál gondosan ügyeltek arra, hogy olyanok, akik a kiképzés során egy szakaszban voltak és egy kicsit összebarátkoztak, ne kerülhesenek az őrsre. Új állomáshelyünkre nem leszerelők pótlására, hanem csupán az őrs létszámának kiegészítésére osztottak be bennünket.

PORNÓAPÁTI-n az államvédelmi határőr őrs a faluban, a volt mozi épületében van elhelyezve. A földszinten van az iroda, az étkezési és összejövete-li célokra szolgáló közös ebédlő, a konyha és a raktárhelyiségek. A hálótermek az emeleten vannak elhelyezve. Egy nagy terem emeletes ágyakkal 40, és két kisebb szoba /altisztek és tisztetek részére/, 12, illetve 10 fő befogadóképességgel. Az elhelyezés a zsuffolt nagyteremben igen kényelmetlen, szinte lehetetlen egymással még egy bizalmas szót is váltani, mert mindenki állandóan szem előtt van.

PORNÓAPÁTI-n mindjárt megérkezésünk napján megkaptuk az első szolgálati beosztást: néhány napon

/more/

HUNGARY

/cont'd/

7.

át minden újoncnak egy-egy régi katona felügyelete alatt teljesen meg kellett ismerkednie a helybeli határszakkasszal. A PORNÓAPÁT-i határszakasz nem tartozik a nehezebbek közé, majdnem teljesen sík terep, kisebb erdőkkel tarkítva, a határvonal nagyjából a Pinka folyó folyását követi. A határsáv nappal 4, éjjel 6 járőrszakaszra volt felosztva, melyet éjjel mozgó, nappal pedig figyelőportyázó járőrök ellenőriztek. A szolgálati tervet a járőrtagok kijelölése terepszakaszokra való beosztása és az ellenőrzési mód előírása/. Az őrsparancsnok vagy helyettese naponta állították össze és az este 7 órától másnap reggel 7 óráig volt érvényben. Emiatt a határőrök sohasem tudták, hogy a következő szolgálat mikor, kivel és melyik terepszakaszon kerül rájuk. Célja az, hogy esetleges minden összehesztelésnek, szökési kísérletnek elejét vegyék és az őrs tagjai között bizalmas kapcsolat ne alakulhasson ki.

A napi járőrszolgálat legkevesebb 8 órában van megállapítva, de gyakori a 10 órás, u.n. "fokozott" és 12 órás "megerősített" /riadó/ szolgálat is. Két járőrszolgálat között legkevesebb 8 órai megszakítás nélküli pihenés jár a határőrnek, amelyet nálunk be is tartottak.

A szolgálatban lévő járőröket minden szolgálatban ellenőrzik, de az ellenőrző járőr is minden esetben két személyből áll. Maga az őrsparancsnok sem mehet egyedül ellenőrző körútra. A szolgálatban lévő járőrök váltása az egyes terepszakaszokon harmonikászerűen, különböző időpontokban történik, úgy, hogy minden két olyan terepszakasz az őrs területén, ahol egyidőben történne a váltás. A leváltásra kerülő járőr minden esetben a kijelölt terepponton köteles kivárni a járőrt és csak a leváltás után vonulhat be az őrsre. Minden egyes járőr két határőrből áll, ahol a politikailag megbízhatóbb tölti be a járőrparancsnoki tisztet. A csatlakozó terepszakaszon mozgó járőrök éjtszaka jelszó és jelhangváltással ismerik fel egymást. A felszólító mondja a jelszót, a felszólított pedig a jelhanggal válaszol. A jelszavat és a jelhangot minden éjtszakai szolgálatra induló járőrrel közlik elindulás előtt és naponta változtatják őket. Rendszerint két azonos betűvel kezdődő, helységnév, ritkábban számok szolgálnak jelszó, illetve jelhang iránt.

/more/

HUNGARY

/cont'd/

8.

A PORNÓAPÁT-i őrshez tartozó határszakasz műszaki zára elég jó állapotban van. Naponta kétszer ellenőrző járőr vizsgálja át, hogy nincs-e felrobbant, vagy eső által kimosott akna, a drót nincs-e átvágva, ugyancsak szigorúan ellenőrzik a nyomsávot is. Amennyiben kisebb sérülést, vagy folytonossági hiányt észlelnek, azt az őrs saját hatáskörén belül kijavítja, de azonnal tovább kell jelentenie a zászlóaljparancsnokságnak. Aknát csak a zászlóaljtól hetenként egyszer kikerkező tüzserész altiszt pótolhat. Mivel a műszaki zár sérülésének felfedezésével egyidejűleg az őrsparancsnoknak vizsgálatot kell indítania annak megállapítására, hogy melyik járőr szolgálata idején történt a határsértés, kideríthetetlen ség esetén pedig az illető szakaszon utoljára szolgálatban volt járőr tagjait büntetik meg, a határőrök amennyiben ilyen szolgálatuk során észrevesznek, a büntetés elkerülése végett önhatalmúlag sajátmaguk hozzák rendbe és nem tesznek jelentést az esetről a parancsnoknak. Ugyanígy járnak el, ha lábnyomot fedeznek fel a nyomsávban, ezt is a legnagyobb csendben elkaparjítják.

A szökések megnehezítését szolgálják a világitó rakéták és az 1951 ősze óta rendszeresített, jelzőlámpákkal ellátott elektromos ellenőrző ládák. A világitó rakétákat főleg a drótkerítésre erősítve használják, de áttekinthetetlen terepen, így erdőszélen, a dróttól 30-50 méter távolságig is alkalmazzák, ahol bokrokhoz, fákhoz erősítik őket. Amennyiben a sötétben tapogatózó menekülő ennek vékony drótjához ér vagy rálép a rakéta kigyullad és lassu égéssel körülbelül két percig világítja be a terepet. Az elektromos ellenőrző láda igen egyszerű szerkezet, melyet a parancsnok közlése szerint egy határőr talált fel. Tulajdonképpen nem egyéb, mint egy 40x20 cm. alapterületű és 10 cm. magas fémdoboz, melybe két zseblámpaelem van beépítve. A doboz két rövidebb oldalába 1-1 vörös és 1-1 zöldszínű villanykörte van beépítve, ugyancsak itt vezet be az elem biztosítójához két oldalról hozzáerősített kb. 150 m. hosszú vékony acéldrót. Az acéldrótok átlukasztott fejű vasszegeken vannak átfűzve és a doboztól egymástól ellentétes irányban rögzítve, illetve a föld színe felett kis magasságban kifeszítve. Amennyiben valaki nekimegy a kifeszített huzalnak, a biztosító váltó zárja az áramkört

/more/

HUNGARY

/cont'd/

9.

és a jelzőlámpák a megfelelő irányból kigyulladnak. Ezt az elektromos jelzőlámpát csak éjtszaka és csak figyelő szolgálatban olyan terepszakaszon használják, amely a legnehezebben áttekinthető és a szökésre különösen alkalmas. A PORNÓAPÁT-i őrsön csak egy ilyen készülék volt, melyek éjtszakaról éjtszakára más-más terepszakaszon állítottak fel. Mindenesetre nem hallottam, hogy ezzel a készülékkel akár csak egy szökevényt is elfogtak volna. A határőrségnél egyébként erős a törekvés, hogy hasonló ujitásokkal a szökés még jobban megnehezítsék és parancsban kihirdették, hogy aki a műszaki zár tökéletesebbé tételére valami új eszközt vagy módszert feltalál, azt előléptetik és külön pénz és szabadságjutalmat kap. Nem vettem azonban észre, hogy a határőrök nagyon törnék magukat bármiféle ujitás kitalálására.

A PORNÓAPÁT-i határszakaszon alig fognak el szökevényt. A terep nyílt, ezért csak kevesen kísérlik meg, hogy itt jussanak át Ausztriába. Az elfogottakat csak néhány órán át tartják fogva az őrsön, utána a SZOMBATHELY-ről kőérkező ÁVH polgári nyomozók autóval elviszik őket. A határőrségnek szigorú parancsban van kiadva, hogy az elfogottakat nem szabad bántalmazniók, nem is fordult elő a mi őrsünkön, hogy valakit elfogatása után megverték volna. Természetesen annál jobban összetörik őket SZOMBATHELY-en az ÁVH-nál. A fegyverhasználat szinte teljesen a határőr lekiismeretére van bízva. Nappal csak akkor szabad löni, ha a menekülő ellenállást tanusít, vagy futásnak ered. Éjjel azonban ha mozgást észlel a határőr és a mozgás az első felszólításra azonnal nem szűnik meg, minden további nélkül odalöhet. Természetesen így sokszor előfordul, hogy egy-egy gyengébb idegzetű határőr vaklarmát csinál és nyúlra vagy özre egész dobtárat lök ki, mert felszólítására nem kap választ. 1951 őszén előfordult az őrsön, hogy az egyik járőr, a szomszédos bevonuló járőr egyik tagjának vállát keresztüllötte, mert a sötétben disszidensnek vélte őket. A vizsgálatkor a tettes /NU/ azzal védekezett, hogy felszólításukra nem kaptak választ ezért használta fegyverét. Ezt járőrtársa is erősítette, a másik járőr tagjai viszont tagadták. A vizsgálat végül is megállapította, hogy a fegyverhasználat jogos volt és a határőrnek semmi bántódása nem történt.

/more/

HUNGARY

/cont'd/

10.

Amennyiben a menekülőnek a járőr szemeláttára sikerül átjutnia a műszaki aknazáron, a fegyverhasználati utasítás értelmében már nem szabad rálőni, mert ez határsértést jelent. Bizalmas őrsparancsnoki utasítás szerint azonban fegyvert kell használni a menekülő ellen, ha az legfeljebb mintegy 100 métert tett meg osztrák területen. Ehhez azt a magyarázatot fűzte, hogyha utánalőnek és felszólítják a visszatérésre, talán megijed a menekülő és visszatér magyar területre. Ilyen eset azonban a mi őrsünkön egyszer sem fordult elő. Kétizben történt határsértés befelé, de a kémnek minősített behatolót csak a második alkalommal sikerült a járőrnek egy géppisztolysorozattal szitává lőnie. Az incidens éjtszaka történt. A járőr a sötétben mozgó alakra lett figyelmes, megállásra szolitották fel és egyidejűleg egy világító rakétát lőttek ki. A rakéta fényénél a behatoló azonnal fegyverét használta és az egyik járőrtag kezét kapásból átlőtte, míg másik lövése annak fegyvertusába csapódott bele. A másik járőrtag azután géppisztolysorozattal terítette le a támadót. Személyazonosságát nem sikerült megállapítani. A megsebesült határőrt szakaszvezetővé, társát pedig tizedessé léptették elő és soron kívül egy-egy hét szabadságot is kaptak /NU/. Az eset 1951 tavaszán történt.

A FORNÓAPÁT-i határőrs létszáma jelenleg 60 fő. Az őrsparancsnok SZABÓ Sándor alhadnagy; egyenesen a tiszti iskoláról vezényelték az őrsre. 23 éves, 175 cm. magas, sovány, nőtlen, cigányos kinézésű, korábban géplakatos volt. A légénység körében csak nehezen tud figyelmet tartani, igen erélytelen és a szolgálat laza ellátása, valamint a sűrűn előforduló apróbb szabálytalanságok felett igen elnéző. Az őrs politikai tisztje HUSZÁR István alhadnagy, 24 éves, Csongrád megyei napszámos. Hetenként egyszer szokott politikai előadásokat tartani az őrs részére. A kötelező propagandaanyagon kívül gyakran szokott előadást tartani arról is, hogy milyen rosszul teszik azok, akik nyugatra szöknek. Odakint, aki kiszökik, a legnagyobb nyomorba kerül, - szokta mondani. Elhelyezkedni, vagy kivándorolni nem tud, így vagy bűnöző lesz belőle, vagy az idegenlégióba kerül". Ezt a határőrök nagyjából el is hiszik, ez az oka annak, hogy csak olyan kevés határőr szánja rá magát a menekülésre, bár nekik lenne a legkedvezőbb alkalmuk rá.

/more/

HUNGARY

/cont'd/

11.

Az őrsön csak körülbelül 4-5 határőr volt a MDP tagja, a tagjelöltek száma 7-8. Igazi meggyőződéses kommunista egy sincs talán köztük. Az összetartás a legönység között igen nagy. Bár sok szabálytalanságot követnek el szolgálat közben /pl. a kapott járőrfeladat teljesítése helyett alszanak vagy orvvadásznak/ nem árulják el egymást. Az egész PORNÓAPÁT-i őrsön csak egy továbbbszolgáló szakaszvezető, HAJDU Béla van, akit általánosan gyűlölnék és aki mindent besug a parancsnoknak vagy a politikai tisztnek. Ő kezeli az őrs raktárát, ezenkívül szolgálatvezető helyettesi beosztást is szokott teljesíteni.

A határőrök ellátása az őrs-ön - különösen a polgári élethez viszonyítva - jónak mondható. Reggelire 1/2 liter tejeskávét kapnak, kenyeret tetszés szerinti mennyiségben fogyaszthatnak, ezenfelül 5 dkg. gyümölcs-izt, szalonnát, kolbászt vagy vaját is kapnak a reggelihez. Ebédre félliter zöldség, hus vagy burgonyalevest, hetenként ötször fejenként kb. 10 dkg. húst, melléje pedig kb. 3 dl. főzeléket vagy burgonyát kaptak. Amikor térszónap volt, ebből kb. hetenként 1/2 litert tett ki a fejadag. Vacsorára rendszerint hideget adtak, kávét, felvágottat, szalonnát, lekvárt vagy vaját.

A határőröknek nemcsak a ruházata, ellátása jobb, mint a néphadsereg többi katonájé, hanem a zsoldjuk is magasabb. Egy rendfokozat nélküli határőr havi zsoldja 150 forint, ezzel szemben a más fegyvernemnél szolgáló katonájé csupán 60 forint. A 150 forint azonban távolról sem elegendő zsebpénz egy határőr részére. A levonások után /én pl. havi 20 forintot fizettem békekölcsön törlesztés fejében, 10 forintot Korea megsegítésére és 2 forint sajtóelőfizetési hozzájárulást/, maradt még kb. 118 forintom. Ebből havonta tisztálkodási szerekre, levélpapír stb. elment kb. 20 forint, a fennmaradó alig 100 forint pedig kevés volt borra és cigarettára. A határőrök általában iszákosak, aminek főleg az egyhangu élet és az elzártság az oka. Míg 1950 őszén PORNÓAPÁT-i-n 6.- forintért lehetett egy liter bort kapni, addig távozásomkor, 1952 áprilisában már 22 forintba került literje. A pénzhiányon azután úgy segítenek a határőrök, hogy szolgálat közben orvul őzet vagy más vadat lőnek, azt elrejtik és vagy eladják feketén a parasztnak, vagy

/more/

HUNGARY

/cont'd/

12.

egyenesen becserélik borra, amit azután szolgálatmentes idejükben titokban a parasztnál "leisznak". A lakossággal való érintkezés szolgálaton kívül nem tilos, de bizonyos korlátozásnak van alávetve. Az őrs politikai tisztje a helybeli községi tanács meghallgatásával listát készít a helybeli, nem megbízható kulákokról, akikhez a határőröknek szigorúan tilos látogatóba járniók. Ennek ellenére, főleg a sötétség leple alatt, többen kijátsszák ezt a tilalmat is.

A határőrök legfájóbb sérelme, hogy még a kijáró szabadságot sem kapják meg. Bár az előírás szerint évi három hét szabadság járna minden határvadász-őrnek, sokan vannak, akiknek egy évet is kell várniók, hogy a háromból legalább egy hetet engedélyezzenek részükre. Én a kétéves katonai szolgálatom alatt négyszer voltam összesen szabadságon. Először még NAGYATÁD-ról, az újonckiképzés alatt kaptam egy hetet. Ekkor az egész ujoncszázadot két részletben egy heti szabadságra hazaengedték, mert jól haladt a kiképzés. A FORNOCAPÁT-i őrsről 1951-ben júniusban és novemberben kaptam egy-egy hetet, majd közvetlenül a kiszökésem előtt kaptam az első idej szabadságomat. Általában aki nem lép fel erőlyesen és nem harcol érte, az ugyan várhat, hogy az őrsparancsnok szabadságra küldje. A szabadságot inkább mint különös jutalmat kezelik. Azt hirdetik, ha valaki kémlet, vagy szökevényt fog, egy hét szabadságot, pénzjutalmat és rádiót kap. Ebből csak annyi az igaz, hogy eddig még csak egy hét "redkívüli szabadságot" engedélyeztek ilyen esetben "jutalomképen" holott ez amúgy is járna a határőrnek.

Mivel a leszerelésre nem volt semmikilátás, megunva a terhes és egyhangú szolgálatot, legutolsó szolgálatomról visszatérve csak a sötétedést vártam be és szöktem Magyarországról".

DATE OF OBSERVATION: Sub-sources case and experiences unconfirmed in our files; location on ÁVH border guard units in the KŐSZEG-castle is however, confirmed by Item No. 4062/52. Information concerning the NAGYATÁD-ÁVH border guard battalion in sub-stancial accordance with Item No. 7753/51. Name and rank of KOVÁCS,

/more/

ITEM No. 12470/52

HUNGARY

/cont'd/

13.

PÉNTEK and BODÓ confirmed. FORRAI's UNCONFIRMED.

Information on the PORNOÁPÁT-i border guard unit in substantial accordance with Item No. 7245/51. Name and rank of HUSZÁR and HAJDU confirmed, other UNCONFIRMED.

Above report gives a very good description a border guard's average conditions. See concerning details on border guards daily routine, controls on patrols, pay and the deductions from it, food and clothing leave, security devices /including the electric signal box/ use of rockets the use of arms etc. Items Nos. 3096, 3097, 9248, 11532, 12469 and 12472/52, and can easily be fitted against the background of previous informations.